

DE BA ZIJN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Vrijdag 29 Augustus 1890.

Is het voor u liever wel de tijd, dat gij woont in uwe gewelfde huizen, en zijt dit huis woest? Hagg. 1: 4

Noel 11: 1a, Vlaasht de bazum!

Dit blad verschijnt des Vrijdags. Prijs per 3 maanden, fr. per post f 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika f 1.75. Voor Z.-Afrika f 3. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóór uit worden betaald. Afzonderlijke Nrs 12½ ct. Advertentiën van 1-10 regels f 1; elke regel meer 10 cts. Boek-advertentiën 3/2 maal.

UITGEVER:
H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Advertentiën en bestellingen vrachtfrij te adreſseeren aan den Drukker G. PH. ZALSMAN te Kampen. — Kerkelijke Berichten enz., Stukken der Medewerkers, en Buitenlandsche Bladen aan de ADMINISTRATIE TE KAMPEN; (dHr. C. MULDER.) — Binn. Bladen, Intezenden Stukken en Werken ter recensie aan de REDACTIE TE AMSTERDAM; (Ds. W. H. GISPEN.) —

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

AGENDA

van den Zondagsdag en de jaarlijkse vergadering der Algemeene Zondagscommissie der Chr. Geref. Kerk, te houden op den 10den en 11den September te Groningen, in het kerkgebouw der Chr. Geref. Gemeente, aan de Parklaan.

Woensdag, 10 September, Zondagsdag.

AANVANG 'S MORGENS 10 URE.

a. Opening met gebed en lezing van Gods Woord door den Vice-voorzitter.
b. Verslag van onze Zending door den Zondags-director.

c. Referaat van Ds. P. BIESTERVELD, predikant te Rotterdam, over de vraag: »In hoeverre mag onze Regeering zich inlaten met de verkondiging van het Evangelie in onze Oost-Indische bezittingen.»

d. Referaat van Ds. W. H. GISPEN, predikant te Amsterdam, over: »De kerkelijke Zending in de praktijk.»

e. Referaat, vermoedelijk van Ds. J. N. LINDEBOOM, predikant te Zutphen.
f. 's Avonds, acht ure, Zondagsbidstond, waarin verschillende broeders zullen voorgaan.

Donderdag, 11 September, vergadering der Commissie.

AANVANG 'S MORGENS 9 URE.

1. Onderzoek der kweekelingen in de Kerkgeschiedenis en Inleiding op Ouden Nieuw-Testament.
2. Behandeling der Zondagsbelangen.

De samenkomsten op den Zondagsdag zijn toegankelijk voor iedereen.

Op de vergadering der Commissie wordt tijdens het examen iedereen toegelaten; tijdens de behandeling der zaken alleen predikanten en kerkeraadsleden onzer kerk.

Bij dezen wordt tegelijk aan alle Zondagsverenigingen onzer kerk een uitnodiging gericht om afgevaardigden ter bijwoning van onzen Zondagsdag te zenden.

Voor logies wende men zich tot den kosten, J. JONGKES, Ebbinge straat.
W. H. GISPEN, Vice-voorz.
L. VAN DER VALK, Secr.

Theologische School.

Aan alle belanghebbenden, zoowel ouders of voogden en Kas-kommissiën als aspiranten, maakt het Kollege van Docenten bekend, dat bij den aanvang van den Kursus de Kommissie voor het Admissie-examen weder de gelegenheid openstelt om als student te worden ingeschreven.

In de eerste plaats wijzen wij op het verlangen der Synode onzer Kerk aangaande de attesten, die de aspiranten hebben mede te brengen.

Een gewone lidmaats- of doopliids-attestatie is niet voldoende. Hierbij wordt, zooveel doenlijk, een bijzonder getuigschrift verlangd van de godsvrucht en de persoonlijke geschiktheid in aanleg en karakter voor het Leeraarsambt van den aspirant. Gelijk beschreven is in art. 139 van de Syn. Hand. 1879, dus luidende:

De Synode acht het wenschelijk:
a. Dat de aspirant-student, behalve het gewone lidmaats-attest, overlegge een bijzonder getuigschrift van zijn Kerkeraad of Klassis, aangaande zijn godsvrucht en karakter, met het oog op den dienst des Heeren in het Evangelie;
b. terwijl de Kommissie voor het Admissie-examen bovenal heeft te letten op de godsvrucht, den aan-

leg en het karakter van den aspirant;

c. met getrouw onderzoek naar zijne beweegredenen om Evangeliedienaar te worden.

Aangaande de wetenschappelijke eischen wordt herinnerd, dat behalve de algemeene kennis, die noodig is om met vrucht de studie der Oude talen te kunnen beginnen, gevraagd wordt naar kennis van de Bijb. Geschiedenis en van het Kort Begrip der Christ. Religie.

Hun, die in een hogere klasse willen dan de eerste, wordt, na aanneming, een tweede examen afgenomen, naar gelang der klasse die men beoogt.

Het Admissie-examen vangt aan, zoo de Heere wil, Woensdag 17 Sept. des voormiddags ten 9 ure, in de groote zaal der Theologische School. De aspiranten gelieven zich, in geschrifte of persoonlijk, tegen den bepaalden tijd aan te melden bij den Pedel, den heer J. Jansen.

Verder wordt aan hh. studenten en verdere belangstellenden bekend gemaakt, dat de Kursus op gewone wijze geopend zal worden Donderdag 18 Sept., des avonds ten half acht.

Zoo noodig, zijn nadere inlichtingen te verkrijgen bij den Secretaris van het Docenten-Kollege.

KAMPEN, 12 Augs 1890.

Namens het Kollege vd.
H. DE COCK, Rector.
C. MULDER, Secr.

De kas voor Emer. pred. Wed. en Weezen.

Uit den nood.

Bovenstaande wil niet zeggen, dat dit reeds zoo is, doch dat het met een paar maanden zoo zal zijn, en bovendien nog geld in de kas, indien door al de kerken geschiedt, wat de Classis Vlaardingen heeft besloten te doen. De kerk van Middel-harnis deed op de vergadering der Classis de vraag: wat te denken van het opbrengen van twee cent per hoofd door elk Christ. Geref. tot dekking van het tekort in bovengenoemde kas.

De Classis vond deze gedachte uitstekend en besloot alzoo te doen. De gezamenlijke kerken in de Classis tellen ruim 3200 zielen, zoodat in de Oktober-Vergadering ruim 3200 maal 2 cent = ruim f 64 zal worden gestort ten behoeve van het tekort. De Chr. Geref. kerken tellen saam in rond getal 150000 zielen, zoodat, 2 cent per hoofd gerekend, men tot een totaal van f 3000 komt. De kas heeft ruim f 2300 tekort, zoodat na dekking er nog aardig wat in de kas blijft.

Nog besloot de Classis dit besluit door haren Correspondent aan al de Classen bekend te maken, met verzoek ook alzoo te doen.

In de Classis Vlaardingen betalen de kerken, die 2 cent per hoofd uit de kas der kerk. Dit is de beste weg h. i., wijl het tekort een schuld is die op de kerken rust.

M. H. K. MOL.

Zwartewaal, Aug. '90.

Classis Delft.

De Classis Delft zal D. V. vergaderen op Dinsdag 23 Sept. 1890.

Js. WISSE Cz.,

's Gravenhage, 26 Aug. 1890.

De eerste Geldersche predikanten-Konferentie zal D. V. gehouden worden Woensdag 17 Sept. a. s. te Apeldoorn in de Chr. Geref. kerk, voorm. 10 ure.

De Agenda in 't volgende nr. We ontvingen ze te laat om die nog op te nemen.

28 Augs.

HEEMSE, 19 Augustus 1890. Heden avond werd alhier onder leiding van den WelEerw. Heer J. Robbert, Consulnt der gemeente, met overgrote meerderheid van stemmen beroepen de WelEerw. Heer L. C. F. van Kamp, Predikant te Wormerveer.

Moge het den Heere behagen zijnen dienstknecht vrijmoedigheid te schenken deze roeping op te volgen, opdat wij verblijd worden in velen buiten de gemeente, die naar Z.Eerw. konst met verlangen uitzien.

Namens den Kerkeraad,
A. HORSINK, Ouderl.

VRIEZENVEEN, 20 Aug. '90. De WelEerw. Heer Ds. G. Bramer heeft tot onze diepe smart voor onze roeping alhier bedankt.

Namens den Kerkeraad,
B. PERKBOOM Jzn., Scriba.

De gemeente alhier smaakte deze week het genoegen van één harer vrienden in deze plaats eene gift te ontvangen van duizend gulden. Ruste 's Heeren zegen op geveer en gave!

De Kerkeraad der Chr. Geref. gemeente.

Amersfoort, 21 Aug. '90.

J. J. DE VISSER, Pr.

ROUVEEN, den 23 Aug. '90. Heden ontvingen wij het voor ons zoo teurestellende bericht van onzen beroepen Candidaat, den WelEerw. Heer C. B. Schoemakers, dat hij na ernstige en biddende overweging, geen vrijmoedigheid kon vinden, om onze roeping op te volgen, en alzoo na veel strijd voor onze roeping moest bedanken. Geve de Heere ons in zijn wil te berusten, en zende Hij ons eerlang den man zijns raads, zijn naam tot eer, en onze gemeente tot heil.

Namens den Kerkeraad,
KISTEMAN, Scriba.

BRIELLE, 24 Aug. '90. Heden is alhier beroepen de Candidaat J. H. Laatsman. Tweemaal zijn wij teleurgesteld; mochten wij nu verblijd worden door het: ik kom tot u. Verhoorde de Heere onze gebeden, en neigde hij het hart van dien jeugdigen broeder, om met volle vrijmoedigheid onze roeping op te volgen, is de bede van Kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
J. K. DEUR, Scriba.

SAPPEMEER, 24 Aug. '90. Heden is alhier onder leiding van onzen Consulnt, Ds. J. Karsen, met bijna algemeene stemmen tot Herder en Leeraar verkozen, de Heer C. B. Bavinck, Candidaat te Kampen. De Heere geve dien broeder licht en wijsheid om met vrijmoedigheid deze roeping op te volgen, is onze wensch en bede.

Namens den Kerkeraad,
S. BAKKER.

SUAWOUD, 24 Aug. 1890. Heden is uit een drietal, bestaande uit D. P. Koopmans en J. R. Sybrandi, Candidaten, en Ds. F. A. Zantinge met groote meerderheid van stemmen alhier beroepen, Cand. J. R. Sybrandi. De Heere geve, dat hij onze roeping spoedig moge aannemen, dit is de begeerte van kerkeraad en gemeente.

Namens den Kerkeraad,
K. J. ALLEMA, Scriba.

SNEEK, 24 Augustus '90. Hedenmorgen stelde onze Leeraar Ds. G. Elzenga de gemeente in kennis, dat hij voor de roeping der gemeente te Ruinerwold had bedankt, en meteen dat hij een beroep van de gemeente te Gorinchem had ontvangen. Dat de Heere het alzoo bestude, dat Z.Ew. met dezelfde vrijmoedigheid ook in dezen een gelijk besluit kan nemen, is de wensch en bede van de gemeente, en van velen die daar nog buiten staan.

Namens den Kerkeraad,
Y. BOOTSMA, Scriba.

MIDDELBURG, nld. St. Pieterstraat. Zondag 24 Aug. maakte de WelEerw. Ds. van den Hoorn van Tiel na den morgengodsdienst der gemeente bekend, dat de WelEerw. Heer W. H. Oosten, Candidaat te Amsterdam, de roeping tot Herder en Leeraar naar deze gemeente heeft aangenomen. Dat de Heere Z.Ed. tot ons bringe met eenen ruimen zegen des Evangelies, is de bede van Kerkeraad en Gemeente.

Namens den Kerkeraad,
W. DE VRIES, scriba.

's GRAVENDEEL, 24 Augustus 1890. Alhier is tot Herder en Leeraar beroepen, de WED. Heer J. Sybrandi, Cand. te Kampen. Geve de Heere dezen Broeder onze roepstem op te volgen.

Namens den Kerkeraad,
A. VISSER Mzn., scriba.

RUINERWOLD-KOEKANGE, 25 Aug. '90. De WelEerw. Heer Ds. G. Elzenga, heeft voor de roeping dezer gemeente bedankt.

Namens den Kerkeraad,
A. MIDDELVELD.

BOXUM, 25 Aug. '90. Gister morgen mochten wij uit den mond van onzen geachte Leeraar Ds. Bramer hooren, dat Z.Ew. voor de roeping der Gemeente te Vriesenveen heeft bedankt. Dat de Heere op dit besluit het zegel zijner goedkeuring drukke, is onze wensch en bede.

Namens den Kerkeraad,
K. J. KALMA.

HIJKEN, den 25 Augustus 1890. Onze geachte Leeraar heeft weder een roeping ontvangen van de Chr. Geref. Geme. te Burum, Friesland; dit doet ons bij vernieuwing vreezen, want ongaarne zien wij

Z.Eerw. vertrekken. De Heere geve hem een welbehagelijke keuze te doen tot eer zijns Naams.

Namens den Kerkeraad,

A. EISING, scriba.

BROEK OP LANGEDIJK, 25 Augustus 1890. Heden avond werd alhier, met bijna algemeene stemmen, tot Herder en Leeraar beroepen de WelEerw. Heer J. H. Laatsman, Candidaat te Zaandam. Wij hopen op een gewenschten uitslag.

Namens den Kerkeraad,

A. SIOT Fz., scriba.

MAKKUM, 26 Augustus 1890. Onze zoo vurig begeerde leeraar, de WED. Heer M. Meijering, Candidaat n/d. Theologische School te Kampen, heeft onze roeping aangenomen. Wij zijn verblijd. Dat de Koning der kerk over dit besluit zijn goedkeuring mag schenken, en Z.Ew. tot een ruimen zegen mag stellen, zoo in als buiten de Gemeente, is onze innige bede.

Namens den Kerkeraad,

H. SCHOLTEN, scriba.

Ontvangen voor de Theol. School.

Van de Gem. te Emmen	f 16,57
" Aalden	12,02
" Gees	7,50
" Nieuw Amsterdam	7,75
" Schoonoord	2,67
" Assen	13,84
" Heerde	7,15
" Vrijhoeve Capelle e. a.	7,20
" Bunn	17,04
" Schoonhoven	15,74
" Hoogvliet	5,18

* Door bezorging van Prof. H. de Cock van een broeder te A. die veel belang stelt in de opleiding van dienaren des Woords aan de Theol. School te Kampen - 3000,-

* Hoewel deze belangstellende vriend wensch onbekend te blijven, mogen wij niet nalaten hem voor deze gift onze bijzondere dank te betuigen met toebijding van 's Heeren zegen over Z.Eds. persoon en al deze liefdegaven ten dienste onzer Theol. School.

J. NEDERHOED,

Penningm.

Middelstum, 25 Aug. 1890.

Kas voor Emer. pred., pred. wed. en weezen.

Classis Ommen.

2e coll.

Gem. te Ommen	f 17,50
" Vroomshoop	12,26
" Bergtheim	6,72
" Heemse	12,40
" de Krim	7,22
" Dalfsen	6,53

Classis Walcheren.

" Serooskerke	15,-
" Vlissingen	22,70
" Meliskerke	6,60
" Grijskerke	6,86
" Domburg	9,93
" Domburg, tot dekking van 't te kort: ieder lid één cent	1,-
" Kamperland	10,25

Classis Goes.

" Nieuwduin	15,-
" Wolfartsdijk	21,15
" Baardland	8,80
" Heinkenszand	6,-
" Terneuzen	31,14
" Axel	44,83
" Zaamslag	30,-

Classis Zierikzee.

" Zierikzee St. Domustr.	24,29
" Haamstede	8,85
" Oosterland	18,-
" Colijnsplaat	7,17
" Anna-Jacob-Polder	18,37

Ingekomen bij L. Hoekers:

Gevoinden in het kerkzake te Leerdam	2,50
J. J. K. en echtgen. te S.	10,-

Als het idee van Domburg navolging vindt, geeft dit voor de kas een douceurtje van plus minus f 1600.

Hiermede zou al weer een gaatje gestopt kunnen worden. Overigens hartelijk dank voor collecten en gaven.

Het Bestuur,
J. J. KUIJPER, Pres.
C. S. BOSS, Secr.
L. HOEKERS, Penm.

Ontvangen voor de Zending.

De P. C. v. d. Gem. te Dalfsen	f 20,77
Door Ds. Kuiper te Den Ham, gev. in 't armenzake aldaar	6,-
Door idem, van J. v. d. B. te Dalfsen	2,50
Door idem, uit 't busje van D. J. H. te Dalfsen	3,35
Door R. T. Boersma, v/d. Zend. Vereen. te Wanswold	40,-
Door Hoofdonderw. Bestmeijer, van eenige leerlingen der Chr. School te Brunnisse	1,21
Door Ds. Bult, gev. in 't kerkz. te Meeden	50,-
Door M. Ritsema, gev. in 't kerkz. te Dalfsen	

Leens f 10,-
Door Ds. v. Goer te Schiedam, van leerling A. B.

Door D. J. Oggel, gev. in 't kerkzake te Axel

Door Ds. Nijens te Amsterdam, v/d. Meisjesver. »Martha» te Zaandam

Door idem, van eene catechisante te Zaandam uit 't Zend. busje harer overledene zuster

De P. C. v. d. Gem. te Landmeer

" Westzaan

" Naarden

" Nieuwendam

" Onderkerk a/d. Amst.

" Uithoorn

" Weesp

" Oostzaan

" Wormerveer

" Amstelveen

" Edam

" 's Graveland

" Amsterdam

Door H. Dekker, uit de busjes der jeugdige collectanten te Zaandam

Door Ds. Donner het volgende:

Door J. Goris v/d. Chr. Zangver. te Houwerzijl

Van N. N. te Pretoria een dankoffer voor veelvuldige weldaden van den Heere genoten, inzonderheid voor de voorspoedige geboorte van een zoon

Door E. Wolsak, v/d. hulpzand. vereen. te Amsterdam

Van N. N.

Uit 't busje v/h. huisgezin van V. Haendoorn te Purmerend

Uit 't Javanse van J. Bisschop

Door R. Vos, v/d. Chr. Jong. vereen. te Hoogeveen

Van Baron en Baronesse van Pallandt te Wassenaar

Door J. B. Eekman, v. d. Zend. vereen. »Het Mosterdzaad» te Hellevoetsluis

Van N. V. te Noordwijk (binnen)

Van A. Z. voor Soemba

Van N. N. te Amsterdam, een dankoffer

B. DE MOEN,

Penningmeester.

Doezborgh, 26 Aug. 1890.

Zending onder Israël.

Van de Meisjesvereniging »Lydia» te Broek op Langendijk

Van Joh. Bisschop te Utrecht

Door Diaken M. Boss te Haarlem: gecol-lecteerd in de gem. Kl. Hlg. land

Voor Scheurkal. in de kazerne van Ds. Mulder te Bolnes

Zoo vloeden voortdurend, uit alle streken van ons Vaderland, de giften voor Israël toe; en, zoals we zien, niet alleen voor Israël, maar ook voor onze soldaten, die in den regel zich al even weinig om den Christus bekommeren als de nakomelingen van Abraham. Daarom verheugt het ons voor beide iets te ontvangen, en zeggen we voor beide hartelijk dank.

E. KROFVELD,

Secr.-Pagm.

Inwend. Zend. in Noord-Brabant.

Ontfangen in hartelijken dank:

door J. Vogelzand, Dinteloord, gevonden in den kerkzake

door J. A. Kiers, Lellens, Coll. van de Chr. Jongel. Vereen. te Ten Post

van A. Z. te Utrecht

van Ds. A. Mulder te Bolnes

van den heer W. Laatsman, Theol. Candid. te Zaandam van de Vereenig. Lydia

Broek op Langendijk

De hartelijke bemoeijingen, die ons van verschillende zijden geworden, de gaven, die ons gezonden worden, zijn ons een waarborg, dat de arbeid onzer Zending veler sympathie heeft. Een arbeid trouwens, die de grootste behoefte heeft aan den steun van aller gebed en gaven!

Namens de Comm.,

JS. VAN DER LINDEN.

's Hertogenbosch, 22 Aug. '90.

Inw. Zending Prov. Noord Holland.

het Rijk onzes Heeren en Zaligmakers Jezus Christus, ook in onze Provincie.

Namens de Commissie,
J. D. W. H. Hagens,
Penningmeester.

Amst., Aug. '90.

Een vriendelijk verzoek.

Zeer dikwijls gebeurt het, dat de namen der broeders en zusters, die met attestatie tot onze Gemeente overkomen, wegens het onduidelijke schrift niet leesbaar zijn; ook ontbreken menigmaal de namen der kinderen.

De Kerkeraad der Chr. Geref. Gemeente te Rotterdam verzoekt bij dezen allen, wien dit aangaat, de namen der vertrekkende broeders en zusters, alsmede die hunner kinderen duidlijk te schrijven en vooral de woonplaats (straat, gracht, plein enz.) met het huisnummer niet te vergeten, wijl het anders onmogelijk is toezicht op de leden uit te oefenen. Dit verzoek betreft zoowel hun, die in Rotterdam, als in Oud-Delfshaven en in Kralingen komen wonen.

U. Koops.

Rotterdam, 25 Augustus 1890.

Stichtelijke Lectuur.

De liefde Gods.

„Ik heb u liefgehad met eene eeuwige liefde.”

Jeremia 31: 3.

Ware liefde is schaarsch onder de kinderen der menschen, en toch treft gij schier niemand aan, die niet op liefde is gesteld, die niet gaarne wordt bemind.

Liefhebben laat zich moeielijk in woorden beschrijven. Zoo er liefde in ons woont, is eene aandrift onzer ziel werkzaam in opletten de beschouwing van het beminde voorwerp, in verlangen om hetzelfde met weldaden te overladen, in begeerte om de nauwste vereeniging er mede te genieten, en in blijdschap over deszelfs bezit.

Denk aan de liefde eener moeder, waardoor het kind zich gelukkig gevoelt; aan de liefde eens brudegoms, waardoor de bruid zich van zorg voelt ontslagen. Liefde maakt rijk, en het bewustzijn, bemind te worden, verheugt. Ik noemde de liefde eener moeder, hoe zou ik haar kunnen schetsen! Zij was er, eer wij er waren. Toen wij geboren werden, scheen zij te ontstaan. Toen wij groeiden, scheen zij te groeien. In alle onze omstandigheden deelde zij op treffende wijze. Om onze vreugde plooidte zij de lippen tot een vroolijken lach; en onze smart deed haar tranen storten. Wat ons ontviel, zij bleef ons bij. De haren konden vergrijzen, de oogen verduisteren, de gestalte zich buigen, maar de moederlijke liefde had niet geleden door den invloed der jaren. Die liefde wordt in de Schrift ten voorbeeld gekozen, om ons de liefde Gods te doen kennen. En toch, het beste beeld is schaduw. Wat zegt de liefde van de teederste moeder, van den trouwst zorgenden vader, van den hartstochtelijkst verbonden echtgenoot bij de liefde Gods? De liefde des menschen is altijd baatzuchtig; de liefde Gods is van baatzucht vrij. De liefde des menschen is eindig; de liefde Gods is oneindig. De liefde des menschen, in den tijd ontstaan, aan wisseling onderworpen, is dikwerf machteloos; de liefde Gods, in de eeuwigheid geboren, laat zich uit in den tijd, geeft wat zij wil, eindigt nimmermeer. De mensch heeft lief, maar God is liefde. Liefde is een eigenschap van den mensch, maar bij God is zij de aard van zijn wezen. God gaf den mensch het vermogen om te beminnen, en stortte liefde uit in zijn hart; maar Hij heeft zijne liefde van zichzelf. Hij heeft met zijn gansche hart lief. Wel verre, dat, wat wij eigenschappen Gods noemen, zijne liefde zouden temperen, zijn ze veeleer in dienst der liefde.

De liefde Gods is eene volmaakte, vrijwillige, hoogstwijze, zegenrijke, en onveranderlijke liefde. Mozes verklaart zich dienaangaande, als hij tot het typisch volk zegt: „De Heere heeft geen lust tot u gehad, noch u verkoren om uwe veelheid boven alle volken; maar omdat de Heere u liefhad, en opdat Hij hield den eed, dien Hij uwen vaderen gezworen had.” Dit is eene zeer vreemde zaak. Ons verstand kan er niet bij. Hij beminde hen, niet wijl zij geschikter waren voor zijne liefde, of haar waardiger dan eenige andere natie, maar omdat Hij hen beminde.” Zoo heeft Hij dan vrijmachtig lief. Hij, die van zijne daden geen rekenschap geeft, en op al de waanwijze vragen der menschen met beslistheid doet antwoorden: „Het is niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods.”

Paulus sprak in naam der gemeente: „Gezegend zij de God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, die ons zegend heeft met alle geestelijke zegeningen in den hemel in Christus, gelijk Hij ons uitverkoren heeft in Hem, vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde.”

Deze liefde is de bron, waaruit alle zegeningen vloeien. In de overgave des Zoons, in de geloofsvereeniging met Hem, en in alles wat met dien Zoon

wordt gegeven, wordt die liefde openbaar. Neen, het bewustzijn: in die liefde te deelen, verhoovaardigt niet, maar vernedert; want waarheen in dat bewustzijn het oog wordt gewend, altijd klinkt de vraag in de ooren: „Wat onderscheidt u?” en bij het gevoel van onwaardigheid en strafschuld zinkt de geloovige weg in aanbidding voor Hem tot wien hij met David moet zeggen: „Welgelukzalig hij, dien gij verkiest en doet naderen, dat hij wone in uwe voorhoven.” Johannes gevoelde diep het onverdiende der liefde en noemde haar eene „gegevene.” „Ziet, hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft.” David wist, dat die liefde niet ophield met den laatsten strijd, en bleef God „den God Jacobs” noemen, al rustte die patriarch sinds eeuwen in het kille graf; en als God zijn volk waarborg voor duurzaam geluk wil schenken, spreekt Hij met majesteit: „Ik heb u liefgehad met eene eeuwige liefde.”

NOTTEN.

Schriftbeschouwing.

Dient elkander.

Gal. 5: 13a.

Dient elkander! Zoo wil God het. Hoe geheel anders zou het zijn, was het zijn wille geweest, dat elk mensch rechtstreeks van Hemzelve ontvangen zou, wat tot voorziening in de behoefte noodig was, zonder tusschenkomst van den mensch. Maar dat wilde Hij juist niet, al kon Hij het wel, Hij, die machtig en wijs genoeg is om zelf alleen alle werk der Voorzienigheid te doen, zonder hulp of medewerking van eenig schepsel. God kon het pas geboren kind wel rechtstreeks door zijne almacht onderhouden; nochtans doet Hij dit niet, maar legt Hij het in de teedere armen van zorgende ouders neer. God kon het manna wel voor de tente van den arme laten regenen; het behaagde Hem echter om in plaats hiervan den rijkere broeder te gebruiken om den arme het brood thuis te brengen. Zoo gaat het op elk gebied des levens, niet het minst op dat der gemeente; steeds gebruikt God den mensch om den mensch te bekeeren, te verlichten, te vertroosten, te volmaken, hoewel Hij zelf dit alles zeer wel buiten den mensch om kon doen. Wat mag de reden wel zijn, dat God zooveel werk der dienende liefde aan ons overlaat, schoon het Hem geene moeite kost het zelf te volbrengen? Wij geven de reden hiervan slechts ten halve aan, door te zeggen, dat God in den mensch zijn beeld wil zien, het beeld zijner dienende liefde. Zeker ook dat wil God, maar Hij wil nog meer; ook in dit opzicht wil Hij ons zijn beeld, opdat elk onzer, gelijk Hij, bemind worde met eene liefde, die het eigenaardig karakter van dankbaarheid draagt. Daarom doet Hij ons het werk zijner liefde aan den broeder verrichten; elk geeft Hij aan allen, en allen aan elk. Hier hebben wij stoffe om de onbaatzuchtigheid en den rijkdom zijner liefde te bewonderen; of stemt het niet tot verbazing, dat God niet alleen bemind worden wil, maar al zijne kinderen bemind wil zien, elk van zijnen broeder, deswege dat zij het werk zijner ontferming aan elkander hebben verricht. Eerst hierdoor trouwens dat al zijne kinderen tegenover elkander staan als zulken, die elkaar iets hebben te vergelden, wordt hunne onderlinge gemeenschap volmaakt; 'tis juist de zoete band der dankbaarheid, die haar tot den hoogsten graad van innigheid klimmen doet. En dit juist wil God: Hij wil dat zijn huis hem het schouwspel vertoone, niet slechts van kinderen, die met hunnen vader, maar ook van kinderen, die met elkander door alle denkbare banden der liefde verbonden zijn; zijn huis moet enkel liefde zijn, gelijk Hij zelf enkel liefde is. In dit licht zijn raads bezien wordt zooveel licht, dat anders duister zou zijn. Nu begrijpt gij, armere broeder, waarom God zoo vaak zijne hulp inhoudt; waarom vertraagt Hij u te helpen, anders dan omdat Hij ruimte wil laten voor éen uwer broeders om het werk zijner liefde aan u te doen. En gij, rijkere broeder, ga de deur binnen die God voor u opent, zoowel in uw belang, als in dat van hem, die uwe hulpe noodig heeft. Dient allen elkander door de liefde, opdat gij met eeuwige banden saamverbonden wordt. En zoo iemand aan zich zelf een ledig ontoewant, hij bedenke, hoe God niemand, zelfs geen engel, zoo rijk maakte, dat hij zijns broeders dienst ten volle zou kunnen onthouden, zoodat hij in de toekomstige wereld zou staan als een, die aan niemand iets te vergelden had. Waarlijk, wij allen, tot den grootste onder ons toe, hebben er belang bij, dat elk de apostolische vermaning in praktijk brenge: Dient dan elkander door de liefde.

VAN ANDEL.

Fantasia of Werkelijkheid.

De lezers der *Bazuin* herinneren zich de droevige geschiedenis te Noordwijk aan Zee. Zij herinneren zich ook, welk licht Dr. Kuypers op die kerke-

lijke scheuring heeft laten vallen, en hoe hij het heeft laten voorkomen alsof die, door niets gemotiveerde scheuring in de Christ. Geref. gemeente te Noordwijk aan Zee, het gevolg was van het beter inzicht dat sommige onderlingen en leden ontvangen hadden, en waardoor zij zich gedrongen gevoelden het reglementaire en collegiale juk van 1869 af te werpen en tot de ware, Gereformeerde beginselen weder te keeren, gelijk die belichaamd zijn in de Doleerende kerken van dezen tijd.

In deze zaak nu is een getuige opgetreden, die verdient gehoord te worden, en wel de vroegere predikant der gemeente: *Dr. Rispen*. In de *Herant* van 25 Augustus komt van zijne hand een stuk voor, dat de eigentlijke oorzaak van den twist wel niet aan het licht brengt, maar toch klaarkijk toont, dat de scheuring niet ontstaan is uit verschillen van theoretischen of kerkrechtelijken aard, in verband met het reglement van 1869.

Zêw. toch getuigt: „dat er te Noordwijk geenszins twee partijen bestonden, en dat men zich nimmer verontrust heeft over het reglement van 1869,” en dat men: „niet uit beginsel het standpunt der doleantie koos, maar er toe geraakt is door den drang der omstandigheden.”

„Ten eerste, zegt *Dr. Rispen* tot *Dr. Kuypers*, verwondert het mij dan ook dat de zaak aldus door u is voorgesteld. Uit beginsel te gaan doeleeren van uit de Chr. Geref. kerk is mijns inziens ongerijmd.”

En nu laat *Dr. Rispen* een verhaal volgen van de dingen die geschied zijn. Het luidt aldus:

In Noordwijk bestond eene bloeiende Christ. Geref. gemeente, wier leden algemeen, dus niet alleen de Noordwijkseers, maar ook die van Noordwijk Binnen, de vereniging met de Ned. Geref. kerken wenschelijk achtten. Overtuigd dat zulks eisch en roeping des Heeren was, wilde men (ofschoon onbekend met hetzelfde) het Reglement van '69 wel opofferen. Ik voeg dit laatste er bij, om daarmede aan te toonen, dat men immer (hetzij dan uit onkunde) het verkeerde van dat Reglement heeft ingezien. Maar ter zake. In Januari 1889 deed ik intreed in Noordwijkse gemeente, waar ik gedurende 12 maanden met groot genoegen werkzaam was en kenelijk des Heeren zegen op dien arbeid mocht ondervinden. In de gemeente ging alles naar wensch; zelfs enkele opposanten, die zich tijdens mijne voorgangers als zoodanig hadden geopenbaard, scheen ik ook voor mij gewonnen te hebben, tenminste men kwam trouw ter kerk en vierde het heilig Avondmaal elken keer mede. Tot dezen behoorde ook de heer Kruiswijk, die vooral ook door mijn invloed tot onderling benoemd en in Januari 1890 door mij bevestigd werd. Sedert dien tijd gingen wij als broeders om en meer dan eens bevestigde genoemde Kruiswijk, dat het hem tot blijdschap verstreekte, dat alles in de gemeente zoo naar wensch ging. Omdat het kerkgebouw te klein werd, besloot men met algemeene stemmen tot vergrooting, tot welk doel genoemde onderling financieel het meeste bijdroeg. Zoo stonden de zaken ongeveer, totdat ik voor eenige dagen op reis zijnde, een beroep ontving van de Christ. Geref. gemeente te Hoorn. Bij mijne terugkomst te Noordwijk vroeg ik aan den kerkeraad (omdat ik eenige verwijdering bemerkte, waarom is mij nog altijd een raadsel, omdat de gemeente en kerkeraad en leeraar, één van ziel en zin waren) hoe men over dat beroep dacht en wat men wenschelijk achtte. Op die vraag gaf onderling Kruiswijk in naam van nog twee andere kerkeraadsleden ten antwoord: „ofschoon ik hooge achting heb voor uw persoon en prediking, zoo acht ik het in het belang der gemeente beter, dat u gaat.” Onderling Van Rhoon sprak hierop: „Wat verstaat gij onder de gemeente? Acht revolutionarissen, dan zoudt gij wellicht gelijk hebben, maar dan hebben dezulken toch ook verschrikkelijk geveinsd en geheld met den leeraar, door ook voor 14 dagen nog aan te zitten aan de tafel des verbonds. Hiermede eindigde dit gesprek, dat in de pastorie plaats vond. Eenige dagen daarna riep Van Rhoon als oudste onderling eene kerkeraadsvergadering bijeen, om terug te komen op het in de pastorie gevoerde gesprek. Bij deze vergadering was ik zelf niet tegenwoordig. Op die vergadering echter werden door Kruiswijk beschuldigingen ingebracht tegen den leeraar en wel a. de catechisatie werden niet goed gehouden, b. er werd geen huisbezoek gedaan, c. de predikant was onwettig beroepen te Noordwijk. Het gevolg van deze vergadering was, dat men oordeelde, een nabuig kerkeraad te moeten ieroepen, om Kruiswijk uit zijn ambt te ontzetten. Op uitnodiging kwam de kerkeraad van Rijnsburg. De voorzitter van dezen dubbelen kerkeraad, *Dr. Renkema*, vroeg de notulen van de vorige vergadering, die door Van Rhoon was bevestigd, voor te lezen. Aangezien deze ontbraken, werd de vergadering tijdelijk geschorst en de scriba verzocht notulen te maken. Deze voldeed hieraan en werd bijgestaan door den beschuldigenden onderling *K.* Na heropening der vergadering werd in rondvraag gebracht, of men zich met deze notulen kon vereenigen. Onderling Van Rhoon bevestigde zulks niet te kunnen, omdat het meeste op verzachtende wijze was uitgedrukt, en bovendien veel schandelijk uitgelaten, hetwelk door *K.* was gezegd op de laatst gehoudene vergadering. *Dr. Renkema* vroeg daarop, of het waarheid bevatte wat er in vermeld stond. Nadat men dit algemeen toestemmend had beantwoord, werd door *Zêw.* de opmerking

gemaakt, dat men hiermede voorloopig kon beginnen om dan straks verder te zien. Hierop begon de voorzitter er op te wijzen, dat het karakterloos was van onderling *K.*, om zoo te handelen met den leeraar, met wien hij als vriend en broeder omging. Bovendien werd hem de opmerking gemaakt, dat al waren er in de gemeente geweest (zij waren er echter niet) die iets tegen den leeraar hadden, hij als onderling geroepen geweest was, om dezulken te vermanen, aangezien hij zag dat de gemeente bloeide. Vervolgens werden de punten van beschuldiging besproken. Over punt c merkte de voorzitter op: „Deze zonde is te groot om op te noemen, want te beweren dat *Dr. Rispen* onwettig beroepen is, is niet alleen negatie van school en kerk, maar miskenning van Gods werk in het midden der gemeente gedurende 14 maanden. Hoe hebt gij u door zulk een leeraar kunnen laten bevestigen als onderling? Het gevolg was dat al de beschuldigingen werden ingetrokken en schuldbelijdenis werd afgelegd. De voorzitter meende nu dat de zaken als geëindigd konden beschouwd worden en drong op verzoening aan, opdat men dan algemeen het attest van den vertrekkenden leeraar zou kunnen onderteekenen. Van Rhoon bracht echter in, dat juist het voornaamste vergeten was, en dat, al deed men schuldbelijdenis, de zaak daarmede nog niet klaar was. Na langdurig gesprek en uit ongedrondte vrees dat de leeraar bemoeilijkt zou worden in zijn vertrek, wat men uit liefde niet gaarne zag, gaf Van Rhoon c. s. toe en had de verzoening, hoewel gedwongen, plaats. Nadat nog door mij de opmerking was gemaakt, dat het nu wel aardig was in den kerkeraad te verzoenen, maar dat de gemeente hier niet mede tevreden zou zijn, werd mij door den voorzitter toegevoegd: „al wie zich tegen de besluiten van den dubbelen kerkeraad verheft, moet door u en den kerkeraad behandeld worden.” Al spoedig bleek het, dat niet alleen degenen, die thans in doleantie zijn, maar geheel de gemeente zich niet kon vinden in de genomen besluiten. Men kon aldus, werd algemeen (behoudens enkelen uitgezonderd) gezegd, *K.* niet langer erkennen als onderling en men bleef zijne afzetting eischen, aangezien hij den vrede in het midden der gemeente had verstoord en bovendien schuldig stond aan artikel 80 Dordtsche kerkorde. In verband hiermede circuleerde dan ook een lijst in de gemeente, om zich te beroepen op de classis Leiden. Deze lijst werd onderteekend ook door zeer velen, die thans nog lid zijn van de Christel. Geref. kerk. Tot aan mijn afscheid bleef alles echter rustig. Na vele smartvolle ervaringen verliet ik 22 April Noordwijk, niet mijnheer de redacteur, omdat ik gebogen ging onder den last van het reglement van 1869, maar wel omdat ik overtuigd was met gehuichelde vrienden niet te kunnen arbeiden. Den eersten Zondag na mijn vertrek werd door een deel der gemeente in een apart lokaal vergaderd, ofschoon men nog steeds zich op de classis wenschte te beroepen. Doch wat geschiedde. De classis werd in plaats van vervroegd, eenige weken uitgesteld. Vervolgens kwam te Noordwijk een driedubbelen kerkeraad saam. Ofschoon hierbij zelf niet tegenwoordig, meen ik toch dienaangaande eenige inlichting te kunnen geven. Op die vergadering is door Van Rhoon uitgesproken uit naam van zeer velen, om zich op de classis te beroepen. De vergadering oordeelde dit niet noodig, maar stelde voor Van Rhoon, Barnhoorn en Plug af te zetten krachtens art. 80 Dordtsche kerkorde. Hierop gaf Van Rhoon te kennen dat hij met nog vele anderen ophield lid te zijn van de Christel. Geref. Kerk.

Ziehier, mijnheer de redacteur, in korte trekken de geschiedenis der kerkelijke quaestie te Noordwijk u medegedeeld. U kan nu zelf oordeelen. Mijn vaste overtuiging is deze, dat ware *K.* zijn ambt als onderling ontomen, waar mijns inziens alle roden voor bestond, dan ware er nimmer van Doleantie sprake geweest, en zulks zou ook ten eerste in het belang der vereeniging geweest zijn. Gaarne had ik daarom ook gezien, dat men om recht te verkrijgen, het uiterste had beproefd, door zich te beroepen op de hoogere bestaren. Dit was plicht en roeping geweest. Intusschen is het mijn wensch en bede, dat het den Heere behage, de harten zoodanig te neigen en te buigen, dat de gewenschte éénheid in Noordwijk weldra wederkeere; bovendien dat de vereeniging tusschen de Gereformeerden in den lande tot stand come, opdat het worde éene kudde onder éénen Herder.

U dank zeggende voor de genomen plaatsruimte, verblijf ik met hoogachting en broedergruete

Uw dv. dn.

F. RISSENS Jz.,

Predikant.

Hoorn, 7 Aug. 1890.

Na dezen getuige gehoord te hebben, zou het ons zeer verblijden, zoo *Dr. Kuypers*, rond en open, zijn geheele beschouwing van die pijnlijke historie terugnam. En allen, die oprecht de vereeniging begeeren, zouden er zich met ons in verblijden, want *Dr. Kuypers* voorstelling, die zoo weinig aan de werkelijkheid ontleend is, heeft voor de vereeniging der kerken onberekenbaar veel kwaad gedaan. En nu kan *Dr. Kuypers* wel zeggen: „al die hartstochtelijkheid laat mij koud,” maar hij weet zelf dat een Christen niet zoo hoog mag staan, nooit zoo hoog, dat hij niet zou kunnen belijden: ik heb dit of dat verkeer gezien, ik heb gedwaald. Wij hebben hier niet te doen met den leider eener staatkundige partij, maar met een broeder, een mededienaar des Heeren, die met ons bidt en

strijdt om den vrede van Jeruzalem. En daarom spreken wij zoo. En dat te meer wijl *Dr. Kuypers* zelf erkent: „Het blijkt toch al meer, dat deze strijd minder principieel was dan we dachten.”

Het Ambt der Geloovigen.

De Afscheiding van 1834 beschouwde zichzelf van den aanvang af als eene door Gods Woord gebodene uitoefening van het ambt der geloovigen, overeenkomstig art. 28 der Ned. Geloofsbelijdenis. Aan haar is het te danken, dat op deze gewichtige roeping der geloovigen tegenover eene valsche kerk weer de aandacht is gevestigd.

De Doleantie trad in 1886 in dit door de Afscheiding geteekende spoor; ook zij was, ofschoon op eigene wijze, eene toepassing van datzelfde ambt der geloovigen, waarvan in art. 28 onzer belijdenis sprake is. Bij monde van hare leiders heeft zij dit zelve meermalen erkend. De Voorloopige Synode van de Ned. Geref. Kerken te Utrecht droeg zelfs aan *Dr. Wagenaar* op, een afzonderlijk geschrift over dit belangrijk onderwerp het licht te doen zien. *Dr. Wagenaar* had liever gewild, dat de „diep ingeleide broeder” *Dr. van den Bergh* deze taak op zich had genomen. Maar toen deze uitnemende broeder door den dood werd weggenomen, heeft hij met verzuchtingen om Geestes licht” zich nedergezet en eene verhandeling geschreven, die voor korten tijd bij den uitgever Jongbloed te Leeuwarden onder den titel van: *Het Ambt aller geloovigen, dogmatisch-practisch voorstel door Dr. L. H. Wagenaar*, in het licht is verschenen en der lezing en overdenking ten volle waard is.

Het ambt der geloovigen is een kenmerkend protestantsch en in bijzonderen zin een gereformeerd en presbyteriaal artikel in de leer over de kerk. De groote vraag, waarom het in de eeuw der Hervorming ging, was deze: is de geestelijkheid of is het volk de kerk? Rome zeide en zegt nog het eerste en moet dus altoos van de kerk eene omschrijving geven, die ongeveer aldus luidt: de kerk is eene vergadering van allen, die zich onderwerpen aan de bisschoppen of in laatste instantie aan den Paus.

Maar de Hervorming stelde daar tegenover, dat de kerk eene vergadering was van Christgeloovigen, dat is van allen, die aan Christus onderworpen zijn. Daarmede verwierp zij elken middelraad of middelares, die zich plaatste tusschen God en de ziel van een mensch, behalve alleen den eenigen Middelaar Gods en der menschen, Christus Jezus den Heere. Daarom gaf zij de H. Schrift, het Woord van Christus, in aller hand en leerde dat die Schrift duidelijk was en de H. Geest geschonken werd, niet alleen aan de geestelijkheid, maar ook aan het volk. Zij verklaarde het volk Gods mondig; riep den geloovigen toe om te staan in de vrijheid waarmede Christus hen vrijgemaakt had; maakte een einde aan de kerkelijke tirannie, aan de heerschappij over de gewetens; en sprak in blijmoedig vertrouwen het groote beginsel uit van de vrijheid van den Christenmensch en het priesterschap der geloovigen. De Hervorming was in één woord de heerlijke belijdenis en de moedige toepassing van het ambt der geloovigen; en Afscheiding en Doleantie waren, zij het dan ook op zeer verren afstand, naverkingen van datzelfde machtig beginsel.

Dit alles is duidelijk. Maar niet zoo gemakkelijk is het om eene heldere theologische uiteenzetting te geven van wat wij nu onder het ambt der geloovigen hebben te verstaan. *Dr. Kuypers*, die in de *Herant* nummers 574—585 eenige artikelen aan dit onderwerp wijdde, en na hem *Dr. Wagenaar* meenen, dat het ambt der geloovigen in strikten zin moet worden opgevat. Zij maken onderscheid tusschen de algemeene roeping, dienst, plicht en taak, van 's Heeren wege hun opgelegd en het kerkelijk ambt, dat zij in 's Heeren naam, met aan Hem ontleend gezag, tegenover anderen, zelfs tegenover ambtsdragers in de kerk of in de wereld, hebben uit te oefenen.

Nu is er zeer zeker geen verschil hierover, dat alwat *Dr. Wagenaar* in navolging van Voetius op bladz. 33—50 breedvoerig opsomt, tot de roeping der gemeente behoort. Geen Gereformeerde, die dat betwist! De gemeente is geen onmondige schare, die de wet niet kent; zij is een koninklijk priesterdom. Ook zal het geen bestrijding vinden, dat dit alles onder den naam van het ambt der geloovigen wordt samengevat, gelijk art. 28 daarvan ook spreekt. Maar wel kan de vraag rijzen of er genoegzame reden is, om in onderscheiding van een roeping en dienst, daarnaast bepaald van een ambt en wel van een kerkelijk ambt der geloovigen te spreken.

Het komt mij voor, dat het onderscheid tusschen die roeping en dit ambt door *Dr. Kuypers* en *Dr. Wagenaar* niet duidelijk genoeg is aangewezen, evenmin voldoende is gestaafd en in de praktijk niet ten volle is toegepast en uitgewerkt. Het woord ambt in art. 28 en

31 der Geloofsbel. bewijst niets, wijl het daar eenvoudig dienst beteekent (Wagenaar bl. 9 en 11). Het beroep op vraag 32 van den Heid. Catech. en de afleiding van het ambt uit de menselijke natuur en uit Christus bewijst veel te veel, omdat het profetisch, priesterlijk en koninklijk ambt der geloovigen hun algemeene Christelijke roeping insluit en niet bepaald van een kerkelijk ambt der geloovigen spreekt. De opmerking, dat de uitoefening van het ambt bepaald is een optreden in 's Heeren naam, met zijn gezag, ook desnoods tegenover ambtsdragers, geldt toch ook van den profetischen, priesterlijken en koninklijken dienst der geloovigen in 't algemeen. En de opsomming, van wat Dr. Wagenaar tot het ambt der geloovigen rekent, toont, dat het onderscheid tusschen de algemeene roeping der geloovigen en hun bijzonder kerkelijk ambt in de praktijk op moeilijkheden stuit. Of moet inderdaad het voorgaan van den huisvader in zijn gezin, het bedien van het Woord in de Jongelings-vereenigingen, het oefenen, enz. tot het kerkelijk ambt der geloovigen in strikten zin worden gerekend?

Daarbij komt nu nog aan de andere zijde, dat door het sterk nadruk leggen op een bijzonder kerkelijk ambt der geloovigen, het onderscheid tusschen dit ambt en de eigenlijke kerkelijke ambten der ambtsdragers gevaar loopt uit het oog te worden verloren. Dr. Wagenaar zegt niet alleen, dat de kerk zelve als organisch geheel draagster van de kerkelijke ambten is — wat goed kan worden opgevat; maar hij verklaart ook: de kerk als kerk heeft het gezag en de roeping ontvangen om haren leden Woord en Sacramenten te bedienen enz., de kerk bedient dit ambt door den dienst van sommigen enz. (bl. 29). Hij oordeelt, dat ook op Israël oorspronkelijk het gezag en de bevoegdheid tot de ambten lag en dat eerst na de bondsbreuk bij Sinai door den Heere een afzonderlijke stand van profeten, priesters en koningen werd ingesteld (bl. 29). En hij bewijst de stelling, dat in het N. T. de kerk draagster van het ambt is, uit 1 Joh. 2: 26, 27 (bl. 32).

Dit alles schijnt mij, indien niet onjuist, dan toch onvolledig toe. Onder het Oude Test. ging in Mozes, onder het N. Test. ging in de Apostelen het ambt aan de gemeente vooraf. Het ambt komt niet uit de gemeente voort, wordt niet door de gemeente verleend; maar Christus alleen schenkt het ambt, gelijk trouwens Dr. Wagenaar bl. 37 ook erkent. Het ambt is geen bediening van Woord en Sacrament en tucht in naam der gemeente, maar in naam van Christus. Ook als eene schare van geloovigen, bij ontstentenis van een ambtsdrager, iemand aanwijst voor de bediening van Woord en Sacrament, gelijk in de eeuw der Hervorming te Meaux met Leclerc en te Parijs met La Rivière geschiedde, dan scheidt en verleent zij het ambt niet, maar herstelt het alleen. En zoo behoort er dus, afgezien nog van de speciale vereischten der roeping, verkiezing en ordening, een groot onderscheid te blijven bestaan tusschen de kerkelijke ambten in engeren zin en het algemeene ambt der geloovigen.

Zonder twijfel is het nu goed en noodig, om tegenover alle kerkelijke hiërarchie telkens weer te wijzen op het priesterschap der geloovigen en de vrijheid van den Christenmens. Dr. Wagenaar ontvange daarvoor onzen warmen dank, en zijn geschrift worde door velen gelezen. Maar het is niet minder goed en nuttig, om tegenover alle democratie ook in de kerk van Christus, te waarschuwen tegen nivellering en miskenning van de ambten, die Christus zelf in zijne gemeente ingesteld heeft.

H. BAVINCK.

Kampen.

AAN EEN VRIEND TE JERUZALEM.

Waarde vriend,

Onlangs werd, in de *Wageningen*, het denkbeeld uitgesproken van het stichten eener nieuwe partij. Deze partij zou anti-revolutionair zijn, doch onafhankelijk van den leider, Dr. Kuyper, en alzoo van het partijverband dat, sedert eenigen tijd, onder de anti-revolutionairen bestaat. Mitsdien zou deze nieuwe partij geen samenwerking met Rome hebben, en, gelijk zich denken laat, de handhaving der Ned. Herv. Kerk beoogen.

Er is, in de pers, reeds het een en ander van deze nieuwe partij in hope gezegd, dat juist niet geschikt is haar veel hoop te geven voor de toekomst. De korte historie van de „Nationale partij” en de gang van Dr. Bronsveld en de *Vaderlander*, worden haar voorgehouden, om haar te doen zien, hoe weinig kans van slagen zij heeft, en hoeveel gevaar zij loopt om, in de praktijk, te komen waar zij, naar haar theorie, niet wezen wil.

Voor wie niet volkomen met onze toestanden bekend is en de zaken op een afstand beoordeelt, is dat voortdurend streven naar nieuwe partijen zeker moeilijk te

verstaan. Doch het verschijnsel is bij ons niet nieuw. Elke partij, die opgang wil maken in Nederland, moet de woorden vrijheid en onafhankelijkheid in haar banier voeren. Dat schijnt, volgens de wet der erfelijkheid, het nakroost van Batavieren en Friezen noodig te hebben. En daar wij nu niet door eene absolute koninklijke of keizerlijke macht, maar door partijhoofden en veel vermogende leiders geregeerd worden, ontstaan er telkens botsingen. En uit die botsingen weder pogingen tot nieuwe, onafhankelijke partijen, die natuurlijk ook weder leiders moeten hebben, en dus de kiem van weder nieuwe partijen in zich bevatten.

Zoo hadden de liberalen voorheen hun *Thorbecke*, en thans de anti-revolutionairen hun *Kuyper* en de Roomschen hun *Schaepman*.

De liberalen hebben op 't oogenblik geen hoofdleider. Zij hebben slechts eenige kapiteins, majoors, kolonels; maar geen generaal-opperbevelhebber.

Uit hen zijn de radicalen voortgekomen, uit dezen weder de socialistischen, en uit laatstgenoemden de anarchisten en nihilisten.

Dat de Roomschen niet allen hun *Schaepman* volgen, is bekend. En bij de anti-revolutionairen vinden we ook hetzelfde verschijnsel.

Zoolang echter eene partij slechts een machtigen leider heeft, gaat het niet makkelijk haar uit elkaar te slaan. Komen er meer leiders, zooals nu bij de socialistischen, dan komt er najver en verwarring. Ook de geschiedenis van het liberalisme in ons land doet het ons zien. De Roomsche politiek heeft echter dit voor, dat zij onder controle staat van de hoogste machten der kerk. Indien Dr. *Schaepman* door die machten veroordeeld wordt in zijne politiek, dan is het met hem uit, tenzij hij de doodzonde zou willen begaan van ongehoorzaam te zijn aan de wachters der kerk.

Indien het mogelijk is, eene nieuwe partij in het leven te roepen, zooals de *Wageningen* die wil, zal zij, op 't oogenblik, slechts tot negatieve uitkomsten leiden, en het weder aan de regering komen van de anti-clericalen of liberalen helpen bevorderen, tot positieve uitkomsten zal zij niet in staat zijn. Zij is te stelselloos om op politiek gebied kracht te kunnen oefenen tegenover de twee groote machten, die men clericaal en anti-clericaal noemt en tusschen welke eigenlijk de strijd onzer dagen, de strijd om de oppermacht over het leven gestreden wordt.

Intusschen bewijst ook deze poging tot het vormen eener nieuwe partij, dat er ontevredenheid heerscht. En ik kan u wel verzekeren, dat ook lang niet alle afgescheidenen met den gang van zaken vereenigd zijn. Maar over 't algemeen begrijpt men toch, dat het stichten van nieuwe partijen de verwarring slechts grooter en de tegenpartij sterker maakt. Het gaat nu niet om Rome of Genève, Oldenbarneveldt of Maurits; maar nu is het: voor of tegen het gezag van den levenden God? De liberalen hebben onze anders en groot-ouders uit de kerk ook onzer vaderen gedreven. Zij hebben hen vervolgden. Hunne godsdienstoefeningen met soldaten uiteen gejaagd. Hunne leeraren in den kerk geworpen, hunne goederen doen verkoopen, met vuile scheldwoorden en allerlei laster hen overloden. Uit diensten en betrekkingen gejaagd, klandizie ontnomen, in steden en dorpen heftiglijk hun maatschappelijke ondergang gezocht. En dat alles in naam der vrijheid en der verdraagzaamheid!

En dat hun grondbeginsel nog hetzelfde is kan men uit het Handelsblad, de *N. Rotterdammer* en uit heel de liberale pers nog dagelijks zien. Wat men van Rome zegt: dat het nog even bloeddorstig is als vroeger, maar de macht op 't oogenblik niet heeft om hare leer toe te passen, kan men met 't zelfde recht van het liberalisme zeggen.

Nog onlangs moet de *Vaderlander*, de stelling hebben verdedigd, dat de *Standaard* toch niet *alles* liegt in hetgeen zij van het liberalisme zegt, o. a. wijzende op de partijtjige regeling van het onderwijs en de onchristelijke kinking van de volkschool. Het Handelsblad weersprak terstond die stelling, met twee lange hoofd artikelen, in een trant van redeneering als een Jezuiet gebruikt, wanneer hij bewijzen wil, dat zijne kerk nooit één druppel menschenbloed vergoten heeft.

Voor mij was het steeds de vraag: staat ge in het hart der zaak, in het grondbeginsel en in de grondgedachte, aan de zijde der anti-revolutionairen of aan de zijde der liberalen? De overweging van de vraag deed mij altijd mijn kiezersplicht volbrengen in den geest der anti-revolutionairen. In bijzonderheden breng ik dikwerf mijn persoonlijk inzicht ten offer, waar ik mij in de hoofdzaken vereenigd ge-

voel. Mijn geweten en redelijke overtuiging dringen mij daartoe. En ik geloof, dat ik de eenige afgescheidene niet ben, die zoo handelt. De groote kerkpolitiek, die in het anti-revolutionaire stelsel is ingeweven, conservatieve neigingen, en de tactiek der latere jaren, stuitten ook mij menigmaal tegen de borst. Zag ik dat eene nieuwe partij, eene partij b. v. in de richting van eene Vrije kerk, kon gevormd worden, met behoud van het rechte grondbeginsel, ik zou er mij zeer in verheugen.

Ik geloof niet, dat ik mij aan kwaadsprekendheid schuldig maak, als ik beweet, dat aan de zijde van de „*Wageningen*” niets te wachten is in de richting van de Vrije kerk. Men zal, louter uit afkeer van een vrees voor Rome, doen wat de Roomschen het liefste hebben, n. l. de waarschijnlijke scheiding van Kerk en Staat tegenstaan uit alle macht.

Eenige dagen geleden wees de *Maasboede* er op, dat er twee punten op het anti-revolutionaire program staan, waarmede de Roomschen zich niet vereenigen kunnen en wel: de persoonlijke dienstplicht en de scheiding van Kerk en Staat. Juist de twee punten waar de kerkelijke en wereldlijke conservatieven ook niet aan willen. Het is dan ook veel minder te doen om de Roomschen dan om *Kuyper* en den minister *Lohman* er onder te krijgen. Wanneer twee van het tooneel verwijderd zijn, beleven we den dag nog, dat Roomschen en conservatieven weder samen zullen gaan in den strijd tegen kerkelijke separatisme en doleantie, alsmede tegen socialisme en nihilisme. Ach, het schijnt dat we den weg van Frankrijk op gaan. Het atheïsme wordt, meer en meer, de toongevende richting in het leven. En daartegenover komt een conservatief liberalisme te staan, gesteund mettertijd door eene Protestantsche Roomsche partij, welke vóór alle dingen de bestaande betrekking tusschen Kerk en Staat zal zoeken te handhaven.

Gij hebt in de bladen gelezen van het eerste nationale algemeen kies- en stemrechtsteest, dat Zondag 17 dezer op het land van burger *Pier de Vries*, nabij Heerenveen, is gehouden en door ruim 12,000 personen is bijgewoond. Er is gepreekt, gezongen, muziek gemaakt, even als op het zendingsest, maar *gebeden is er niet!* En daarin schuilt de diepste gedachte van de socialistische wereldbeschouwing. Een socialist en zijn geheele familie bidt niet. Hij eischt. Hij heeft geen zonden, geen schuld; hij heeft zich niets onwaardig gemaakt; hij heeft rechtmatige aanspraak op de wereld en hetgeen van de wereld is. Geef hem slechts de aarde, dan mogen, voor zijn part, de vromen zich blij maken met den hemel. En als er een God was, dan moest en zou die God dadelijk de eischen der socialistischen inwilligen. Maar nu dit niet geschiedt, is het uitgemaakt dat er geen God is!

Of nu tegen deze, in alle landen zich ontwikkelende macht, van het getergde, met het aardsche goed karig bedeeld, in zijn rechten niet erkende en van God en zijn gebod vervreemde volk, eene conservatief-liberale, kerkelijk-politieke, Roomsche-Protestantsche coalitie bestand zal zijn, moet de tijd leeren.

Stormen, slagregens, onweders, verwoestingen van veld- en boomvruchten, en velerlei ongelukken, ziedaar wat de zomer van 1890 ons gebracht heeft.

Maar, Gode zij dank! er leven, ook in Nederland, nog vele duizenden die voor Gods woord beven en elkander en alle menschen vermanen: Komt, aanschouwt de daden des Heeren, die verwoestingen op aarde aanricht!

Steeds de uwe

GISPEN.

Buitenlandsche Kerken.

De Belgische Zendingkerk hield den 14 Juli hare 42ste Synode te Brussel. De heer Jules Pagny werd tot Voorzitter gekozen, Baron Prisse en Ds. Poinso tot Vice-voorzitters, en de heeren Bracher, Ch. Merle d'Anigné tot Secretarissen. Er waren 38 leden op de presentie-lijst ingeschreven. Bovendien waren er tien honoraire leden met een adviseerende stem, en tien buitenlandsche afgevaardigden. De predikanten Nicolet en Poinsot openen de Synode door een godsdienst-oefening te leiden. — In het rapport van den Secretaris-Generaal werd gemeld, dat de kerk de *Observatoire* door middel van het Engelsche Methodische Zendinggenootschap op heusche wijze aan de kerk was afgestaan; en de twee groepen van de kerken in de straat Belliard en van den Boulevard waren nu in een kerkgebouw vereenigd. — De sekte *Junet-Courcelles* werd op verzoek tot eene zelfstandige gemeente gevormd. — Bij gelegenheid van het vijf-tigjarig bestaan en de toen uitgegeven geschiedenis van de Unie der Prot. Ev. kerken in België, (wier Voorzitter Ds. Rochedieu ook ter Synode was) werd de Belgische Zendingkerk steeds vermeld als *Société évangélique*, terwijl men als haar kenmerkend beginsel noemde, dat der Scheiding van Kerk en Staat. Hier komt het rapport tegen op, gelijk reeds in het or-

gaan der kerk was gedaan. Het kenmerkend of wezenlijk karakter der kerk is, dat zij Zendingkerk is, en door eene onafhankelijke positie in te nemen en te handhaven hebben hare stichters en geregeerders geen ander doel gehad dan eenzijdig om de banier van de zuivere Evangelische leer omhoog te houden, anderzijds om zich de vrije bewegingen te verzekeren, die onmisbaar zijn voor een „prozeletischen” arbeid. — Ds. Poinsot herdacht zijn 40-jarigen arbeid, als lid van de hoogste Kerkelijke commissie, bij welke gelegenheid hem een boekwerk vereerd werd. — Den heer de Pressensé werd een telegram van deelneming gezonden, daar hij toen een gevaarlijke operatie moest ondergaan. — Aan Z. M. den Koning was bij zijne 25-jarige troonsbestijging een telegram toegezonden. Dit was aldus beantwoord. »De Koning betuigt de Synode der Christelijke Belgische Zendingkerk zijnen oprechten dank voor de wenschen, die zij hem heeft toegebracht bij gelegenheid van zijn 25-jarige Troonsbestijging en voor de geboden, die zij tot den Allerhoogste heeft opgezonden om aan Hunne Majesteiten zijn voortdurende gunst en bescherming te verleenen.»

In het jaarlijksch rapport komen voorts pikante staaltjes voor van den strijd tegen de priesters. — Niettegenstaande die kerk reeds 15 jaren werkt te Sart-Dame-Avelines, beschouwt de pastoor de Protestanten nog als zijne schapen, en gaf hun dezen winter een soort Certificaat, waarop stond, dat zij deel uitmaken der Broederschap van het Heilige hart. Ouden en zieken laat hij geneesmiddelen en versterkingen aanbieden, tevens vrugnaden, wanneer zij ter biecht komen. Toen de leeraar voor langen tijd afwezig was, ging de pastoor van huis tot huis, zeggende: »Nu is je leeraar weg; ziet eens, hoe hij zich om je bekommert,” doch de leden wisten hem op die onderkuiperij te antwoorden. — »Ga niet naar dat volk, zei een kapelaan tot eene vrouw te Lize, dat zijn duivels.” »O, hernam zij, de duivels houden er niet van over den Heere Jezus te spreken, noch van bidden, zooals die menschen weten te doen.” — Eene moeder kwam de godsdienst-oefening van een der Evangelisten bezoeken. Zoodra zij van het Evangelie hoorde, nam zij haar kind dadelijk van de Roomsche catechizatie af, en weigerde, dat haar dochtertje de eerste communie zou doen. Bijna alle Zondagen ging zij mede naar het onderwijs van den Evangelist. Weldra kwam de pastoor om zijn schapen terug te brengen naar zijn stal. Den Bijbel op tafel ziende liggen, durfde hij zeggen: »Dat boek brengt je aan 't dwalen! Een slecht boek! Ge moet het niet meer lezen; gij moet het verbranden!” »Een boek dat slechts van God spreekt, hernam de vrouw, dat slechts het goede onderwijst, kan geen slecht boek zijn. Ik lees het slechts eenige maanden, en ik heb reeds meer van den godsdienst geleerd, dan in de 37 jaren die ik aan uw kerk ben. Dat boek zal voortaan mijn troost en gids zijn.” — De heer Honnay schrijft het volgende. Vrouw H., eene devote Roomsche, werd tot de bijeenkomsten gebracht door eene buurvrouw, en zeide mij: »Ik heb lang gearzeld, maar nu, wat ben ik gelukkig dat ik gekomen ben! Het Evangelie is de waarheid. Mijn man die u maar eens gehoord heeft, leest zijn Nieuw-Testament, zoodra hij van zijn nachtwerk terugkomt, en hij neemt het mede, om het te lezen, als hij wakker wordt. O! indien de pastoors ons het Evangelie van den Heere Jezus geleerd hadden, dan zouden wij hem beter hebben gediend; dan nu.” — »Het Evangelie hebben wij noodig, zeide een man tot hem, en ik wensch het te volgen tot op het einde mijns levens. Indien de priesters het ons hadden onderwezen, zooals gij het nu doet, dan zouden wij niet geleefd hebben, als we nu hebben gedaan. Het Evangelie, ziet ge, gaat recht op mijn hart af; ik ben verlegger onder de liefde Gods.” — In diezelfde plaats is het helaas! den priester gelukt vier gezinnen, die zich aan het Evangelie gehecht hadden, te heroveren. Vleierijen, bedreigingen, beloften, alles is in 't werk gesteld, en hij heeft veel gerucht gemaakt over zijn triomf. Of die overwinning duurzaam zal zijn? — Op zekeren dag komen zes personen, die een na den ander, om hun pressie uit te oefenen op een huisvader, die zich totnute goed gehouden had tegenover de kerkelijke manoeuvres. Evenwel geeft hij ten laatste onder de bedreiging: dat zijn huis en verscheiden meubels zullen in beslag genomen worden, toe, en geleide zijn kind naar de eerste communie, hetwelk van hem geëischt werd. De heer Honnay gaat hem bezoeken, en de vrouw antwoordt hem: »Wij hebben wel gemoeten! maar we zullen Roomschen in naam en Protestantsch van hart zijn. De pastoor wilde mijn Bijbel wegnemen, maar dien heb ik hem geweigerd. Ik zal niet ophouden hem te lezen. Ik heb mijn Bijbel, want ik heb de waarheid gevonden. Nooit ga ik naar de biecht. Voor onzen Heer wil ik biechten en Hem vragen als Christen te sterven. Blijf ons bezoeken.” En de heer Honnay bad met hen. — Bij het uitgaan eener bijeenkomst, zeide eene vrouw tot hem: »De pastoors leeren geene goede dingen zooals gij”... en de volgende vergadering komt zij met haar zoon, haar dochter en schoonzoon. »In de mis, zeide zij, was het mij altijd te lang, maar bij u zou ik tot 's morgens blijven luisteren, hoewel ik veel moeite heb om het Fransch te verstaan.” Hij bezorgde haar een Vlaamsch Nieuw Testament en 's Zondagsmorgens was zij met haar zoon weer in de kerk.”

Wij behoeven niet te herinneren, dat zulke ontmoetingen ook door onze broeders in Noord-Brabant gekend en ervaren worden, en welk een volhardende genade noodig is, maar ook welke stoffelijke middelen, om de konkurrentie tegen Rome vol te houden.

C. M.

Ook in Parijs wordt de Zending onder de Joden soms met bekeering van enkelen gezegd. Zoo is daar pas door den arbeid van den heer Mamlock een huisgezin van vijf personen tot het Christendom bekeerd.

Aangaande de gekleurde bevolking in de Vereen. Staten van Noord-Amerika wordt in het Zendingblad gemeld, dat zij sedert den tijd van President Lincoln van 4 miljoen tot 8 miljoen is toegenomen. Nemen ze in gelijke mate toe, dan zouden in 50 jaren 64 miljoen kleurlingen in de Vereen. Staten gevonden worden. Zij arbeiden nu vlijtiger dan vóór de emancipatie en velen van hen zijn nu landbezitters geworden; hun gezamenlijk bezit wordt nu 50 miljoen pond sterling geschat. Op het gebied van ambachten en akkerbouw, zoowel als op dat van kunsten en wetenschappen, gaan zij snel vooruit. Men vindt zeer bekwaame artsen, advocaten en ingenieurs onder hen. Ook geven zij omtrent 100 bladen uit, die hunne belangen verdedigen. Zoo wordt kennelijk bewezen, dat ook Chams geslacht de zegeningen des Evangelies tot zijn menselijke beschaving geniet.

EFFATHA.

Agenda der 2e Algemeene Vergadering

OP

Dinsdag 9 September a. s.

IN DE

Nieuwe Kerk der Chr. Ger. Gemeente op de Keizersgracht, TE AMSTERDAM, aanvang te 1 ure.

- Teekenen van de presentielijst.
- Opening van de vergadering door den Voorzitter.
- Verslag van den Secretaris.
- Verslag van den Penningmeester.

Punten ter behandeling:

- De vergadering geve aan het Bestuur vrijheid om bij het openen van eene inrichting met de *externe* of *interne* methode aan te vangen, al naar de omstandigheden het best zullen dedoogen.

Afd. Leiden.

- Wat kan er gedaan worden om de kennis en belangstelling in Effatha's stichting algemeen te maken?

L. L.

- Op welke wijze komen wij best te weten hoevele kinderen erlang van onze stichting gebruik zullen maken?

L. L.

- Hoe hoog behoort het schoolgeld te zijn en voor hoeveel ziet het Bestuur kans de kinderen in huisgezinnen te plaatsen?

L. L.

- Hoe komen wij aan geschikte leerboeken voor onze doofstommen met het oog op onze beginselen en op onze taal?

H. B.

- Is het voor doofstomme kinderen, zoowel externen als internen geen onmisbaar vereischte, dat er bij de inrichting een speeltuin zij, tevens met gelegenheid voor gymnastische oefeningen?

H. B.

C.

- Aftreding en verkiezing van één Bestuurslid.

D.

Vrije besprekingen.

E.

Sluiting der Vergadering.

Op Maandag 8 Sept. 's avonds 7½ uur, den avond vóór den dag der Algemeene Vergadering zal, zoo de Heere wil, in het kerkgebouw der Chr. Ger. Gemeente op de Keizersgracht te Amsterdam een samenkomst van alle belangstellenden in de zaak der Christelijke opvoeding en het onderwijs van doofstommen en blinden gehouden worden, alwaar de noodzakelijkheid, de grondslag en strekking van Effatha zullen pleit en aangewezen en over haren moeilijkten, doch ook heerlijken arbeid de zegen des Heeren zal afgesmeekt worden.

De broeders Prof. L. Lindeboom en Ds. H. Beuker zullen in deze samenkomst voorgaan.

Het Bestuur van „Effatha.”

(De Christ. bladen worden verzocht dit over te nemen.)

VEREENIGING VOOR GEREFORMEERD SCHOOLONDERWIJS.

RED. DS. T. BOS. FILIPPUS, Redactie Ds. E. KROPPVELD. Nieuw lid.

R. van Wageningen Pz. te Zuidwoldre prov. Groningen contrib. f 2,— Nieuwe Hulpvereeniging te Arnhem.

Bestuur:

Ds. A. v. d. Zanden, Praes. J. F. Baars, Secretaris. H. Onck, Penningmeester.

Ontvangen.

Gasseltonrijveven.

Door Ds. A. Koppe gedeelte der Unie-collecte f 7,—

O. Nijkerk (Friesland)

Door Ph. M. Roorda gedeelte der Unie-collecte - 1,25

Hollum op Ameland

Door G. Lap collecte voor onze Vereen. - 2,58

J. NEDERHOED, Penningm.

Middelstum, 25 Aug. 1890.

Wat nu te doen?

Daartoe opgewekt door onze woordvoerders in de 2de Kamer, kwamen de Besturen van de vier bekende Vereenigingen voor Chr. onderwijs samen ter bespreking van de vraag: wat nu te doen?

Dat er nog heel wat te doen was voor het Christelijk onderwijs, begrepen allen. Er moesten meer Christelijke scholen in den lande verrijzen, opdat alom de ouders in de gelegenheid gesteld werden, hunne

kinderen te kunnen laten onderwijzen naar de beginselen van het Christendom des Bijbels, er moest meer eenheid en samenwerking komen tusschen al de voorstanders van het Chr. onderwijs. Het onderwijs zelf moest noodig verbeterd worden. De schoolbesturen moesten meer met elander in aanraking komen, om van elander te kunnen leeren enz.

Er waren gemeenschappelijke belangen, ter bevordering van het Chr. onderwijs in het algemeen, en er waren bijzondere belangen met het oog op het eigenaardige doel en de richting der Vereenigingen afzonderlijk. Wat te doen, om het eerste, het algemeen belang te bevorderen, zonder de afzonderlijke Vereenigingen in haven gang te storen? Het was voor de Bestuursleden bij hun eerste samenkomen niet gemakkelijk, op die vraag een juist omschreven antwoord te geven. Dit bleek echter na eenige samenspreking reeds spoedig, dat allen de overtuiging hadden, dat noch eigenaardig doel, noch bijzondere richting verhoinderen kon, dat er aanknopingspunten waren voor samenwerking; dat er bij onderling verschil toch wel een hooger of meer algemeen terrein te vinden zou zijn, waar men elkander kon ontmoeten en de behulpzame hand bieden.

Maar hoe dan? Staande die vergadering was niemand in staat zoo maar dat terrein af te bakenen, er werd daarom besloten uit elk der vier vereenigingen één te kiezen, om te beproeven samen een voorloopig program van werkzaamheden op te maken. Het sprak van zelf, dat bij het opmaken van zulk een plan ieder der vier heeren voor het zijne zorgde, d. i. oppaste dat, bij het afbakenen van een gemeenschappelijk terrein, de rechten en vrijheden der Vereeniging die hij vertegenwoordigde, niet geschonden werden. Hun taak was moeielijk. Misschien hebben zij zich getroost met de gedachte, dat hun werk slechts voorloopig was, en niet alleen de andere Bestuursleden, maar ook de Vereenigingen zelve, ja al de leden der Vereenigingen straks hun werk zouden nazien, verbeteren, goedkeuren of verwerpen. Iets ter beoordeeling aan anderen aanbieden meenden zij te mogen, en toonden zij te kunnen.

Niet lang na de opdracht ontvingen de Bestuursleden der Vereenigingen een concept, een voorloopig ontwerp, dat de lijnen van het gemeenschappelijk terrein aanwees. Naar de mannen waren, was hun hun werk. Er zat in hun voorstel plan, orde en gang. Toch was hun werk niet boven op- en aanmerkingen verheven. Dit bleek, toen eerst van de vier Besturen enkele en daarna al de leden opgeroepen werden, om het ontwerp te beoordeelen. Dit stond reeds vast: allen wilden tot samenwerken een proef wagen, en wat de hoofdzaken aangaat, had men elkander reeds begrepen en was er eensgezindheid. Des almettemin werd, elk woord en iedere zin nauwkeurig bezien en goed gewogen, hier viel een woord, daar een zin. Bij het een artikel moest wat bij en van het andere wat af, totdat allen er zich voorloopig bij neerleggen konden. Nog eens vergaderden de Besturen eenige oogenblikken afzonderlijk. Men mocht onderling in meer vertrouwelijk gesprek eens tot andere gedachten en besluiten zich terug te trekken.

Maar neen. De Besturen afzonderlijk meenden, dat het ontwerp er nu zoo uitzag, dat het door de Vereenigingen in zijn geheel aangenomen of verworpen kon worden.

Intusschen bleek, dat er aanstonds raad gevraagd werd met het oog op de nieuwe wet. De gemeenschappelijke belangen met betrekking tot een wet voor allen werden gevoeld. Er kwamen bij den dag meer en steeds nieuwe vragen over de wet.

Wat dan nu te doen?

T. Bos.

»JACHIN.«

Het verslag der jongste Algemeene Vergadering te Gorkum is afgedrukt en wordt binnen enkele dagen verzonden.

A. C. KOOPS.

Secretaris.

Ingezonden.

Geachte Redacteur!

Gelijk reeds meermalen is opgemerkt, doorleefde onze kerk tegenwoordig nog al dagen van spanning.

Niet dat we als Chr. Ger. kerk in ons beginsel ook maar eenigszins zouden zijn verzwakt, maar omdat er telkens zeer gewichtige zaken aan de orde zijn. Pas is het gebleken, dat er met de Conceptacte, volgens welke eene combinatie zou plaats hebben, niet te winnen valt, of aanstonds wordt ons een nieuw ontwerp ter vereeniging voorgelegd.

Hetgeen hierin van de zijde der Doleerenden openbaar wordt, zou onze hoop op een haast aanstaande vereeniging kunnen versterken, indien ook nu niet wederom opnieuw was gebleken, dat we in beginsel nog altijd evenzeer van elkaar verwijderd zijn. De laatste nummers van *Herant* en *Kerkode's* hebben dit nog maar al te duidelijk aangetoond.

Dit nu doet ons werkelijk leed, omdat ook wij gaarne vereenigen willen, en met zooveel verschil van beginsel zien we er toch waarlijk geen kans op.

Ook in het kerkelijk leven toch hebben we behoefte aan vastheid, en die vastheid heeft ons de Heere in de Afscheiding goedgunstig geschenkt. Zulk een vastheid is echter niet denkbaar zonder heldere, op Gods Woord gegronde, algemeen geldende begrippen, die we in onze Geloofsbelijdenis zoo schoon vinden uitgedrukt. (Art. 28-29). Volgens deze artikelen werd het aanvankelijk in 1834 en sinds hoe lang zoo meer duidelijk, dat de Hervormde kerk niet meer is een »ware« maar een »valse kerk«, en daarom had toen en sinds de Afscheiding plaats. Omdat onze Neder-

landsche Geloofsbelijdenis ook in het stuk der kerk zoo helder en duidelijk is; omdat ze zoo klaarlijk op Gods Woord gegrond is; en alzoo door Gods Geest aan de harten bekrachtigd, daarom was en is er in de Afscheiding eenvoud en vastheid van handelen.

En gelijk we tot hiertoe bij die vastheid zijn bewaard gebleven, zoo moge ons de Heere er verder bij bewaren, onze kerk zegenen en uitbreiden! Is het wonder dat we hierover enkele gedachten neerschrijven, nu de critiek van de zijde der Doleerenden meer en meer op de Afscheiding zelve zich richt? Wel scheen het een wijle, dat we niets principiëel verkeerd hadden dan een zoogenaamd statuut, doch toen dit punt allengs zijn beslag kreeg, toen kwam de Afscheiding zelf aan de beurt.

En hoe pijnlijk het ook zijn mag, dat ook dit punt het ontgelden moet, toch kan het noodig zijn, opdat het verschil tusschen Scheiding en Doleantie recht duidelijk worde. En nog in een ander opzicht kan zulks heilzaam zijn, n. l. als het ons dringt om te »gedenken hoe voor dezen ons de Heer heeft gunst bewezen.« en een welgegronde vastheid zal ook hiervan de heilrijke vrucht zijn. — En mochten de Doleerenden het hierin nog met ons eens kunnen worden! Want al hebben ze de Afscheiding aanvankelijk niet aangenomen, maar op velerlei wijze miskend, toch kon het nog zijn dat ze allengs gingen begrijpen, dat het *wezenlijke* in de Doleantie niets minder is dan Afscheiding en ook zijn moet krachtens de belijdenis.

Het strekt ons tot blijdschap, waarde Redacteur! dat wij het onderling over het grondbeginsel onzer kerk (de Afscheiding op grond der Belijdenis) goed eens zijn. Dit punt wordt ook door ons *als volk* g ed verstaan; onomwonden beleden; nimmer losgelaten; noch met andere theorieën vermengd. Ook achten we dit punt geheel onafhankelijk van het bewuste Statuut: hiermee staat noch valt het.

Getrouw gebleven dus aan ons heilig beginsel. En zijn er »omgiffende broeders en zusters, als te Noordwijk aan Zee, die hiervan zijn afgeweken — ook uit Gelderland Achterhoek roepen wij hun toe: keer terug; laat u niet dekken met het schild der onwaarheid; werp het van u, en beijd uwe afdwaling. Hoe toch zullen we de vereeniging van alle getrouwe belijders *inderwaardheid* zoeken, als we de goede eenheid, die de Heere ons schonk, niet standvastig en getrouw weten te bewaren? UEd. dankzeggend voor de plaatsing, ben ik met hoogachting

Uw dw. dn. en br. in Christus,

W. G. STEEVENS.

Gelselaar.

Haarlem, 13 Augustus 1890.

Mijnheer de Redacteur!

In »de Bazuin« van Vrijdag 8 Aug. l. l. komt een mededeeling van Ds. Gispén voor, waarop m. i. een woord van scherpe voordeeling niet mag uitblijven, daar zij bij vernieuwing toont, hoe diep de »moderne orthodoxie«, gelijk ze door Prof. Dr. Kuyper weleens is genoemd, wegzijkt en hoe zij in haar leeringen al drierde de vreeze Gods met voeten treedt. Daarom wenschte ik voor het volgende een plaats in uw blad te ontvangen.

Ds. Gispén schrijft namelijk: »Onlangs heeft in een der vele *Christelijke* a) bladen van ons land een Arminiaan de stelling verdedigd, dat Gods alwetendheid niet volstrekt is! God weet niet alles vooruit met volstrekte zekerheid! Dat is de god van een Arminiaan, welke god altijd iets kleiner is dan het begrip van zijn dienaar.«

Met deze woorden toch wordt openlijk Gods alwetendheid geloofend, in lijnrecht strijd met Schrift en ervaring.

Zoo toch roept God de HEERE zelf in Zijn Woord ons toe: »Ben Ik een God van nabij, spreekt de HEERE en niet een God van verre? a) Zoude zich iemand in verborgene plaatsen kunnen verbergen, dat Ik hem niet zoude zien, spreekt de HEERE: vervul a) Ik niet den hemel en de aarde, spreekt de HEERE« b). Zoo belijdt David:

»HEERE, Gij doorgrondt en kent mij. Gij weet mijn zitten en mijn opstaan, Gij verstaat van verre mijn gedachten. Gij omringt mijn gaan en mijn liggen, en Gij zijt al a) mijne wegen gewend. Als er nog geen woord op mijne tong is, zie, HEERE, Gij weet het alles. a) Ook verduistert de duisternis voor U niet, maar de nacht a) licht als de dag, de duisternis a) is als het licht, en al deze dingen waren in Uw boek geschreven; de dagen als zij geformeerd zou den worden, toen nog geen van die was.« b)

In den brief aan de Hebreërs betuigt de heilige Apostel Paulus: »Er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem, maar alle a) dingen zijn naakt en geopen voor de oogen Desgeenen, met wien wij te doen hebben.« b)

Ja, om elke gedachte aan een beperking van Gods wetenschap al te snijden, verklaart hij, vragerderwijs: »Wie heeft den zin des Heeren gekend, die Hem zoude onderrichten?« en belijdt de Psalmist:

»Zijns verstands is geen a) getal.« c) En zie, in weerwil van deze stellige en beslissende uitspraken der Heilige Schrift, durft deze »orthodoxe« in plaats van den levenden God, Die zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, een gedichtsel zijner hersenen stellen, waarvan het Schriftwoord geldt: »Zij hebben oogen, maar zien niet.« d)

M. a. w. openlijk durft hij een vervloekte afgoderij plegen, in strijd niet alleen met de Schrift maar ook met de ervaring.

Ook hem zal toch wel bekend zijn hoe meer dan één misdadiger, die zich aan de nasporingen van het gerecht wist te onttrekken, geen rust kon vinden, al zwierf hij onder menschen, die niets van zijn euvel-

a) Ik onderschep.

b) Jer. XXIII: 23 en 24.

c) Psalm CXXXIX: 1-4 12 en 16.

d) Hebr. IV: 13.

e) 1 Cor. II: 16, Ps. CXLVII: 5.

f) Psalm CXV: 5 en CXXXV: 16.

daad wisten en van wie hij dus niets te vreezen had, en eindelijk, door de wroegingen der consciëntie gepijnigd, zich vrijwillig bij het gerecht aangaf om zijn straf te ondergaan. Welnu, wat is dit anders dan de toelichting van wat de Schrift zegt van den goddelooze. »Hij gelooft niet uit de duisternis weder te keeren, maar dat hij beledigd wordt ten zwaarde« g) of van Salomo's uitspraak: »De goddeloozen vlieden, waar geen vervolger is.« h) Immers zulk een angst ware onverklaarbaar, indien niet in 's menschen hart het bewustzijn leefde, dat er een God is, Die alles weet, en wijl Hij de Almachtige, de Heilige en de Rechtvaardige is, ook het kwade kan, wil en moet straffen. Daarom komt de vraag: »Hoe zoude God het weten a), en zoude er wetenschap a) zijn bij d) Allerhoogste?« e) slechts in oogenblikken van twijfelmoeidigheid in het hart van Gods volk op, en spreekt het, »een ieder tot zijnen naaste: »De HEERE merkt het toch op en hoort, en er is een gedenkboek voor Zijn aangezicht geschreven.« f) En wederom, hoe is dit besef van Gods alwetendheid te verklaren, zoo Hij niet de Alwetende is.

Heeft de man, die zoo dierst zich aan de majesteit des Heeren vergreep, ook de gevolgen van zijn Godslasterlijke leer doorzien, n. l. dat hij een der sterkste drangredenen tegen de zonde ondermijnt? Wat v. Alphen in zijn kindergedichten van Cornelis zegt: »Hij had een afschrik van het liegen, wijl God het ziet,« a) kan deze Arminiaan niet aan zijn kinderen inprenten, wil hij zichzelf geen slag in het gezicht geven. En ook van zijn afgodsbeeld geldt: wat Martinet van de beeldendienst zegt: dat zij het hart wende aan de voorstelling dat God enkel op de plaats van het beeld tegenwoordig was, en daardoor het besef deed uitslijten van zijn overalteenwoordigheid en alwetendheid, a) waardoor een der waardigste en sterkste drangredenen tot de vreeze Zijns Naams verloren ging. »Dit was altoos eigen aan den beelddienst, en daarom werd hij ook door verstandige en godvruchtige mannen voor zoo schadelijk en verderfelijk gehouden. Zulk een voorstelling toch moet een geslacht kweken, waarop en waartegen het getuigenis van den Dichter geldt.

(Ps. XCIV: 4 en 5.)

»Zij zeggen stont op hun vermogen, »De Heer slaat op ons doen geen oogen De God van Jacob merkt het niet!«

Let overnuftigen en ziet! Blijft g'eenuig van verstand beroofd Gij dwazen, die het licht verdooft?«

Zou dan de Schepper, Die onz' ooren Geplant heeft, zelf niet kunnen hooren? Zou Hij, Die 't oog formeert, niet zien? Zoudt gij des Rechters wraak ontvlien. Die volken stratt, en wijsheid leert Den mensch, die wetenschap ontbeert?«

Maar vergis ik mij, of dit droeve feit heeft een ernstige bestraffing tot ons, belijders van onzen Heer Jezus Christus te brengen? Immers is deze Arminiaan tot zoo drierde loochening van den levenden God enkel gekomen door zijn hardnekkig vasthouden aan de met Gods Woord strijdige leer van een algemeene genade en verzoening. Toont dit ons dan niet, waartoe men komt, als men weigert eigen zin en neiging voor den *asich der Schrift* te verkeren? En als we dan letten op de tegenstrijdigheid van leeringen en practijken, die zich in onze dagen onder de belijders van den Christus vertoonen, dan kan ik mij niet onttrekken om de vraag te doen aan Ethischen, Critischen, Synodalen en Gereformeerden: Durft gij nu voor God betuigen, dat Uw hart oprecht is voor Hem, m. a. w. dat gij wilt zijnen wil doen? Indien dit zoo was dan moest van tweeën één waar zijn: Of God de HEERE zou u de kennis van zijn waarheid, en wil onthouden, niettegenstaande Gij die met uw gansche hart van Hem begeert. Of zijn verklaring van wat waarheid en plicht is moest bij den Ethische een andere zijn dan bij den Critische, bij den Gereformeerde verschillen met Gods getuigenis, bij den Irenische, en bij de Doleerenden strijdig zijn met wat de HEERE aan vele Christelijke Gereformeerden leert. Indien nu echter (en ik geloof niet dat er één is, die anders zal antwoorden) allen uit éénen mond zullen betuigen, dat deze beide voorstellingen Gods alwetendheid zijn, »wijl Hij dan zou onthouden de *Getrouwe* en *Waarachtige* te zijn, in strijd met wat de Schrift ons toeroept: »Hij blijft getrouw; Hij kan zichzelf niet verloochenen,« 10) dan zij toch gevraagd of er wel ontkomen is aan de zware beschuldiging dat vele Christusbelijders niet oprecht voor God zijn, d. w. z. dat zij eigen zin nog steeds tegen Gods gebod zoeken te handhaven, en Hij daarom in zijn toorn hun de kennis van zijn waarheid en wil onthoudt. Iets wat ik in de eerste plaats toepas op hen, die openlijk verklaren dat niet de Heilige Schrift, maar eigen wetenschap en ervaring het hoogste of *lurste* woord bij hen hebben. Dat toch iemand gezind is om Gods wil te doen en den Bijbel kennende weigeren zal hem als Zijn Woord te erkennen, mogen we allerminst toegeven. En wie enigszins besef, welk een afstand er is tusschen den hoogen God en den mensch zal erkennen dat het bedrijf van den man, die onder een vromen schijn menschen besteelt, *minder dan een beuzeling* is, vergeleken bij de gruwelijkheid van hen, die stelselmatig Gods eigen Woord en de daarin geopenbaarde waarheid bestrijden, m. a. w. God zelven voor een *leugenaar* uitmaken.

Met de opname dezer regelen zult U zeer verplichten, M. de R. hem die zich met dankzegging voor de opname, noemt

Met achting

Uw Dienstw. Dienaar,

G. MLO.

Militair Tehuis te 's Bosch.

Ontfangen : f 5,—
van A. Z. te U.
Met hartelijke dankbetuiging en aanbeveling van ons »Tehuis«.
Namens het Bestuur,
J. S. VAN DER LINDEN.
's Bosch, 22 Aug. '90.

ADVERTENTIEN.

Voorspoedig bevallen van een DOCHTER, A. HOKSBERGEN, geliefde Echtgenoot van J. PROPER. KAMPEN, 22 Aug. 1890.

Heden verblijde ons de Heere door de voorspoedige geboorte van een welgeschapen MEISJE.

D. VAN LUNE.
T. VAN LUNE—
VAN DER KLUIT.

KOLLUM, 24 Aug. 1890.

Voor de vele en hartelijke blijken van belangstelling, bij gelegenheid van ons zilveren huwelijksfeest ontvangen, zeggen wij bij dezen hartelijk dank. A. LITTOOLJ.
L. C. LITTOOLJ—
MIDDELBURG. WALRAVEN.

Getroffen door de vele blijken van hartelijke deelneming in onze droefheid bij het overlijden van onze waarde en hooggeachte vriendin Mejuffrouw P. HASSELMAN, doch niet in staat om die alle persoonlijk te beantwoorden, verzoeken wij allen, doch inzonderheid de oud-leerlingen van het Instituut-Hasseman, die ons alzoo verplichtten, deze algemeene dankbetuiging wel als eene bijzondere te willen aannemen. Mede namens de Familie, J. DEN BOER.
R. A. VAN ANGELBEEK.
ALMKERK a/d Nieuwendijk, 21 Aug. 1890.

De ondergeteekende betuigt zijnen hartelijken dank voor de vele blijken van deelneming, gedurende de ziekte en het overlijden zijner Echtgenootte ondervonden.

J. KOOPS.

ASSEN, 25 Aug. 1890.

Heden overleed na een kortstondige ziekte, in den ouderdom van bijna 25 jaren, onze Zoon

Willem Roelofs.

De hoop op een zalig wederzien lenigt onze smart.

A. ROELOFS
M. ROELOFS
GEB. DE WEEED.

DWINGELOO, 21 Augustus '90.

Heden trof onze Jong. Ver. een gevoelig verlies, door het overlijden van ons geacht medelid

WILLEM ROELOFS.

Van hare oprichting aan, was hij steeds tot steun onzer Vereeniging. Moge zijn heengaan ons aansporen den Heer te zoeken en te volgen in de jeugd.

Namens de Ver. (De Pijlbundel.) W. HESSELS, Presid.
J. DE WEEED, Secr.

DWINGELOO, 25 Augst. '90.

Hulponderwijzer

gevraagd aan de Protestantische School te 's HERTGENBOSCH. Tractement f 500. Brieven franco aan den heer J. R. DE MILDT, Hoofdonderwijzer te 's Bosch.

De VEREENIGING VOOR GEREFORMEERD SCHOOLONDERWIJS te WERKENDAM verlangt ten spoedigste een

ONDERWIJZER.

Salaris f 450; met mogelijkheid van bijverdiensde.

Brieven a/d. Hoofdonderwijzer H. W. KNOL.

DE HAND DER VIJANDEN IS ZWAAR OVER MIJ.

Een jongeling, Chr. Geret., die om verschillende redenen, alhoewel ongaarne, de studie moet laten varen, zoekt eene

PLAATS;

onverschillig waar.

Brieven franco, zoo spoedig mogelijk aan H. BULENS te Winterswijk onder letter H.

GESTICHT VOOR CHRONISCHE (langdurige) ziekten

Blommerdijksche weg No. 33, Rotterdam.

Voor de opname van lijders of lijderessen in bovengenoemd Gesticht, dat op de Buitenplaats »Welbehagen« geopend is, wende men zich bij de Directrice, Mej. H. C. SCHEURER, aldaar.

„s HEEREN LOO.“

Het Bestuur van het IDIOTEN-GESTICHT maakt bekend, dat gezocht worden:

één VERPLEGER en één VERPLEEGSTER, één bekwaame KEUKENMEID en één WERKMEID, van de Geref. gezindheid. De opening van het gesticht heeft D. V. plaats Januari a. s. Aanvragen om opnemng van patienten en aanbiedingen van personeel, te richten aan den Secretaris-Directeur, den Heer F. KORTLANG J.Ezn., te VELP, (bij Arnhem).

GRAFMONUMENTEN,

GRAFSTEENEN EN GRAFFALEN,

worden zeer netjes bewerkt en voor billijke prijzen geleverd door SWITTERS & TERPSTRA, Steenhouwers, Zuidersingelstraat. GRONINGEN.

Mach. Breijner »de Zeeuw«.

Ruime keuze gebreide goederen, wollen en katoenen garens, Jaeger-artikelen, Jaegerbreiwool, Jaeger-tricot-bever en flanel, Kousen en Sokken. Gebreide rokken en jurkjes.

A. FOLKERTS,

Oude Boteringstraat 2e huis van de Buijsstraat, GRONINGEN.

GEDACHTEN DER EEUWIGHEID

DOOR

Dr. J. A. BENGEL.

PRIJS f 1.40.

Uitgave van H. BULENS te Winterswijk.

Bij ZALSMAN te Kampen komt van de pers:

Enige korte vragen

VOOR DE

kleine kinderen

DOOR

JACOBUS BORSTIUS.

IN LESSEN VERDEELD, DIE MET OPSCHRIFTEN ZIJN VOORZIEN

DOOR

O. C. DOORNBOS.

Deze uitgave, op goed papier met duidelijke letter gedrukt, kost evenals de uitgave herzien en verbeterd

DOOR

H. DE COCK,

niet meer dan 4 cent.

Een ex. ter kennismaking wordt op verzoek van beide uitgaven terstond franco toegezonden.

OM PLAATS TE MAKEN

wordt een pakket van vijf boeken waarvan de prijs vroeger was

f 5.20

thans aangeboden voor

een gulden.

Men profiteere, vóór dat de voorraad is opgeruimd.

Onder Kruis en Lijden. Woorden van vertroosting, verzameld uit de werken van Monod, Tholuck, Vernet c. a., prijs f 1.—

Sprenken voor de Keuken, door J. de Liefde, prijs » 0.40

Stichtelijke Rijmen door Isaäk Watts, prijs » 0.30

Geestelijk Bundeltje.

Verzameling van brieven, door CORN. RUESINK f 0.60.

Het Christendom in Nederland tot op den tijd der Hervorming (Kerkgeschiedenis)

DOOR

H. KARSEN,

met eene inleiding van Dr. G. H. LAMERS

PRIJS f 0.90.

Tegen postwissel met vermelding »Om plaats te maken« worden bovengenoemde vijf boeken thans franco verzonden door den Boekhandelaar H. BULENS te Winterswijk.

Snelpersdruk van Zalsman te Kampen.